

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
1280-15

meddelad i Stockholm den 28 april 2016

KLAGANDE

AA

Ombud: BB
Borggren & Partners Skatter & Juridik KB
Kungsgatan 29, 7 tr
111 56 Stockholm

MOTPARTER

1. CC
2. DD

Ombud för 1 och 2: Advokat Anders Bengtsson och
jur.kand. Josephine Hedström
KLA-Karlerö Liljeblad Advokatbyrå HB
Box 7330
103 90 Stockholm

3. Skatteverket
171 94 Solna

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Stockholms dom den 10 februari 2015 i mål nr 6564-14

SAKEN

Registrering av bouppteckning

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 169577

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00

E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-16:30

BAKGRUND

EE avled den 2 juni 2013. En bouppteckning upprättades efter henne. Av bouppteckningen framgick att EE tidigare hade varit gift med DD och att dom på äktenskapsskillnad meddelats den 19 mars 2012 men att någon bodelning mellan makarna inte hade ägt rum. Som dödsbodelägare och närvarande vid bouppteckningsförrättningen antecknades maken AA och dottern CC.

Bouppteckningen gavs in till Skatteverket för registrering enligt 20 kap. 9 § ärvdabalken men myndigheten beslutade att inte registrera den. Som motivering angavs att i de fall den avlidne var skild och bodelning med anledning av äktenskapsskillnaden ska ske men inte ännu skett, ska den tidigare maken betraktas som dödsbodelägare samt kallas till bouppteckningsförrättningen och upptas i bouppteckningen. En ny förrättning måste därför hållas.

AA överklagade beslutet till förvaltningsrätten, som avslog överklagandet och anförde bl.a. följande.

Det har gått relativt kort tid sedan DD och den avlidna maken erhöll äktenskapsskillnad, varför han får anses ha kvar sin rätt att påkalla bodelning. En frånskild make får, om bodelning vid den andra makens död ännu inte ägt rum, anses ha rätt att ta del i dödsboudredningen på samma sätt som efterlevande make. Att den avlidna ingått nytt äktenskap föranleder inte någon annan bedömning. DD var därför att betrakta som delägare i dödsboet efter EE och borde ha kallats till bouppteckningsförrättningen. Bouppteckningen hade således inte gått till på det sätt som anges i 20 kap. ärvdabalken.

I den nu överklagade domen gjorde kammarrätten samma bedömning som förvaltningsrätten och avslog överklagandet.

YRKANDEN M.M.

AA yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen ska förklara att DD inte är delägare i dödsboet efter EE och återförvisa målet till Skatteverket för ny handläggning. Han anför bl.a. följande.

Det saknas lagstöd för att utvidga begreppet dödsbodelägare till att omfatta en frånskild make även om bodelning efter äktenskapsskillnaden inte har skett men ska ske. Lika lite som det finns skäl att kalla borgenärer och andra vars rätt i övrigt kan äventyras av dödsbodelägarnas förvaltning av dödsboet finns det skäl att kalla frånskild make eller att betrakta denne som dödsbodelägare. Det finns rättsmedel för borgenärer och före detta makar att bevaka sin rätt genom att ansöka om att dödsboet avträds till förvaltning av boutredningsman eller att få bodelningsförrättare eller skiftesman utsedd.

Skatteverket, CC och DD bestrider bifall till överklagandet.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET**Vad målet gäller**

Frågan i målet är om en bouppteckning är behäftad med en sådan brist att Skatteverket ska vägra att registrera den när en frånskild make inte har kallats till bouppteckningsförrättning med anledning av hans tidigare makas bortgång, trots att bodelning med anledning av äktenskapsskillnaden inte har ägt rum.

Rättslig reglering m.m.

Enligt 20 kap. 9 § andra stycket ärvdabalken ska Skatteverket registrera en bouppteckning. Enligt tredje stycket får Skatteverket dock inte registrera bouppteckningen om det inte framgår att vid bouppteckningen har gått till på det sätt som sägs i 20 kap.

I 20 kap. 2 § första stycket ärvdabalken anges att samtliga dödsbodelägare ska kallas till bouppteckningsförrättningen. Den avlidnes efterlevande make eller sambo ska alltid kallas.

Av 18 kap. 1 § första stycket ärvdabalken framgår att efterlevande make eller sambo, arvingar och universella testamentstagare är dödsbodelägare. I andra stycket anges att om bodelning har skett efter arvlåtarens död eller om bodelning inte ska ske, är en efterlevande make eller sambo inte dödsbodelägare, om denne inte är arvinge eller universell testamentstagare.

I 9 kap. 1 § äktenskapsbalken anges att när ett äktenskap upplöses ska makarnas egendom fördelas mellan dem genom bodelning. Av 9 kap. 5 § framgår att en bodelning förrättas av makarna gemensamt. Om den ena maken är död, förrättas bodelning av den andra maken samt den dödes arvingar och universella testamentstagare.

I bestämmelserna om bodelning anges inte någon tidsfrist inom vilken en bodelning ska ha ägt rum. En makes anspråk på del av den andre makens giftorättsgods anses inte vara föremål för preskription. I praxis har emellertid passivitet med att begära bodelning i 24 år medfört att maken förlorat rätten till sådan (NJA 1993 s. 570) medan ett dröjsmål om tio år efter äktenskapsskillnaden inte ansetts medföra att en före detta make förlorat rätten att påkalla bodelning (NJA 2009 s. 437).

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

För att Skatteverket ska registrera bouppteckningen efter EE krävs att samtliga dödsbodelägare har kallats till bouppteckningsförrättningen (20 kap. 2 § ärvdabalken).

Med dödsbodelägare avses bl.a. efterlevande make (18 kap. 1 § första stycket ärvdabalken). I de fall bodelning har skett efter arvlåtarens död eller inte ska ske, är en efterlevande make inte dödsbodelägare, om maken inte är arvinge eller universell testamentstagare (18 kap. 1 § andra stycket ärvdabalken). Av

regleringen framgår att den efterlevande makens ställning som dödsbodelägare är knuten till intresset av att bodelning sker.

En efterlevande make har således ett intresse av att delta i dödsboförvaltningen och i bouppteckningen för att kunna åstadkomma en uppdelning av makarnas giftorättsgods mellan sig och den avlidnes arvingar.

Intresset av att ingå i kretsen av dödsbodelägare gör sig också gällande för en frånskild make i de fall bodelning vid tidpunkten för den tidigare makens bortgång inte har skett.

I det lagstiftningsarbete som ledde till lagen (1933:314) om boutredning och arvskifte, som i dessa delar i princip överensstämmer med dagens regel i 18 kap. 1 § ärvdabalken, konstaterade Lagberedningen att i de fall den avlidne var gift måste i allmänhet bodelning ske för uppdelning av makarnas giftorättsgods mellan den efterlevande maken och den dödes arvingar. Redan det intresse som den efterlevande maken har i dödsboet gör det naturligt att maken räknas till delägare i det. Efter äktenskapsskillnad har frånskild make, i de fall bodelning vid den andra makens död ännu inte ägt rum, naturligen rätt att delta i boutredningen på sätt som för efterlevande make är stadgat (NJA II 1933 s. 152 f.).

I samband med införandet av regler om sambor i ärvdabalken uttalade Lagrådet att vissa bestämmelser i ärvdabalken gäller efterlevande sambo och att regleringen är av sådan innebörd att den kan tillämpas även när samboförhållandet först upphör och ett dödsfall därefter inträffar innan bodelning hunnit förrättas. Lagrådet ansåg att sådana situationer kunde lösas på samma sätt som de egentliga efterlevandefallen och pekade särskilt på vissa bestämmelser bl.a. 18 kap. 1 § och 20 kap. 2 § (prop. 1986/87:1 s. 352 f.).

I doktrinen dras också slutsatsen att om den avlidne var frånskild och bodelning efter äktenskapsskillnad ännu inte har ägt rum bör de bestämmelser rörande boutredningen som gäller efterlevande make vara analogt tillämpliga på den

Mål nr
1280-15

tidigare maken (Walin och Lind, Kommentar till ärvdabalken del II, 1 februari 2015, Zeteo, kommentaren till 18 kap. 1 §).

Bestämmelsen i 18 kap. 1 § ärvdabalken ska därför tillämpas också på en frånskild make i de fall bodelning med anledning av äktenskapsskillnaden inte har ägt rum vid den tidigare makens dödsfall och rätten att begära bodelning inte har gått förlorad. Detta bör gälla även i det fall att den tidigare maken har gift om sig.

EE och DD har inte fördelat sin egendom genom bodelning. Då det vid dödsfallet inte hade gått mer än drygt ett år sedan skilsmässan har den frånskilde maken inte förlorat sin rätt till bodelning. DD ska därför betraktas som delägare i dödsboet efter EE och skulle ha kallats till bouppteckningsförrättningen. Eftersom så inte har skett har bouppteckningen inte gått till på det sätt som anges i 20 kap. ärvdabalken.

Skatteverket har således haft fog för sitt beslut att vägra registrering. Överklagandet ska därför avslås.

I avgörandet har deltagit justitieråden Mats Melin, Eskil Nord, Thomas Bull, Mahmut Baran och Mari Andersson.

Föredragande har varit justitiesekreteraren Anne-Therése Byström.

DOM

Mål nr
1280-15

Förvaltningsrätten i Stockholms dom den 4 september 2014 i mål nr 26707-13
Skatteverkets beslut den 18 oktober 2013, ärendenr 2013.05.013011-0